

li.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om En säkrare tillgång till vattenreningskemikalier

Er beteckning: LI2023/02294

Sammanfattning

Länsstyrelsen Blekinge instämmer i att nya bestämmelser behövs, i syfte att möjliggöra att dricksvattenproduktion, verksamheter inom rening av avloppsvatten och annan samhällsviktig verksamhet kan prioriteras vid en allvarlig brist på vattenreningskemikalier.

Länsstyrelsen är vidare i grunden positiv till både att frivilliga överenskommelser ska användas i första hand vid en allvarlig brist på vattenreningskemikalier och att tvingande möjligheter införs för den händelse att den frivilliga vägen inte fungerar.

Förslaget innebär dock att det i sådana lägen i första hand är kommunala verksamheter som ska bli föremål för föreläggande om att avstå kemikalier. Något som innebär att omfördelningen av kemikalier skulle behöva ske av från kemikalieleverantören redan levererade kemikalier som då finns i VA-verksamheternas lager. En sådan omfördelning är i de flesta fall inte möjlig att genomföra i praktiken.

Prioritering och omfördelning av kemikalier bör därför i första hand ske från kemikalier som fortfarande ägs av kemikalieleverantörerna, dvs kemikalier som ej ännu är levererade till kund. Då kan deras logistikkapacitet användas för transport och leverans av kemikalier direkt till prioriterade verksamheter.

Det behövs också ett klargörande att i den mån omfördelning av vattenreningskemikalier i enlighet med lagförslaget leder till att en verksamhet inte kan leva upp till villkor som beslutats enligt miljöbalken så ska det inte kunna anses att verksamhetsutövaren bryter mot ett sådant villkor av uppsåt eller av oaktsamhet, och att verksamhetsutövaren därmed inte heller ska kunna anses göra sig skyldig till brottet otillåten miljöverksamhet i en sådan situation.

Syfte med lagen och definitioner

De inledande bestämmelser i lagförslaget som beskriver syftet och definierar vad som avses med vattenreningskemikalier, allvarlig brist och ansvarig myndighet är bra.

Omfördelning av vattenreningskemikalier

Förslaget innebär att det av juridiska skäl i första hand är kommunala verksamheter som ska bli föremål för föreläggande om att avstå kemikalier, vilket innebär att omfördelningen av kemikalier då behöver ske från VA-verksamheternas lager.

Detta förslag är inte rimligt eftersom det är näst intill omöjligt att genomföra i praktiken, vid en mer omfattande brist. VA-verksamheternas kemikalietankar är i allmänhet konstruerade för att aktuella kemikalier med enkelhet, tillräcklig hastighet och under hög säkerhet ska levereras till tankarna, från tankbil eller motsvarande transportfordon.

De möjligheter som finns att tömma VA-verksamheternas tankar syftar däremot sällan till att aktuell kemikalie i första hand ska tömmas tillbaka till ett transportfordon. Det är inte heller självklart att VA-huvudmännen snabbt kan teckna avtal med transportörer som ska transportera kemikalier från den egna verksamheten, alternativt till den egna verksamheten från en annan kommunal verksamhet.

Problem med logistiken, och med ökade risker för spill, kan därför uppstå vid beslut om en omfattande omfördelning av till VA-huvudmän redan levererade kemikalier. Omfördelning av redan levererade kemikalier bör därför vara ett sistahandsalternativ.

Prioritering och omfördelning av kemikalier bör i stället i första hand ske från kemikalier som ägs av kemikalieleverantörerna, dvs kemikalier som ej ännu är levererade till kund. Då kan deras logistikkapacitet användas för transport och leverans av kemikalier direkt till prioriterade verksamheter.

Andra konsekvenser

Det framgår av utredningen att en omfördelning av vattenreningskemikalier enligt den föreslagna lagen kan få konsekvenser för möjligheterna för huvudmän till avloppsreningsverk att leva upp till miljökrav om finns i unionsrätt, svensk rätt samt, i förekommande fall, i villkor i tillstånd och förelägganden.

Regeringen har tidigare för avloppsreningsverk beslutat om vissa tillfälliga undantag i miljöprövningsförordningen (2013:251) och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Undantag som nu (med något förändrad lydelse från och med juni/juli 2023) har förlängts och gäller till och med december 2024. Dessa undantag löser dock inte hela problematiken och är därtill tidsbegränsade.

En omfördelning kan även få motsvarande konsekvenser för företag inom industrin som använder vattenreningskemikalier i sin verksamhet.

Utredningens uppdrag har inte inkluderat att lämna förslag på undantag från miljökrav i gällande rätt. Det noteras dock att Naturvårdsverket i en redovisning av ett regeringsuppdrag nyligen har bedömt bland annat att:

- det kan finnas anledning att se över miljöbalken för att anpassa balken för tillämpning i framtida kriser och vid höjd beredskap,
- det bör övervägas om miljöstraffrätten ska tillämpas som normalt i framtida kriser och vid höjd beredskap för samhällsviktig verksamhet, samt
- det kan behövas permanenta bestämmelser för avloppsreningsverk som rör brist på bland annat kemikalier

Utredningen har mot den bakgrunden sett att det finns ett behov av att överväga dessa aspekter i annat sammanhang.

Länsstyrelsen menar att det vore olyckligt att låta de i utredningen föreslagna bestämmelserna träda i kraft utan att denna fråga är löst.

Det behövs därför ett klargörande i någon form att i den mån omfördelning av vattenreningskemikalier i enlighet med lagförslaget leder till att en verksamhet inte kan leva upp till villkor som beslutats enligt miljöbalken så ska det inte kunna anses att verksamhetsutövaren bryter mot ett sådant villkor av uppsåt eller av oaktsamhet, och att verksamhetsutövaren därmed inte heller ska kunna anses göra sig skyldig till brottet otillåten miljöverksamhet i en sådan situation.

Om remissen

Länsstyrelsen har fått departementsskrivelsen En säkrare tillgång till vattenreningskemikalier (DS 2023:9) på remiss.

Departementsskrivelsen innehåller ett förslag till en helt ny lag om omfördelning av vattenreningskemikalier vid vissa allvarliga bristsituationer som föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Remissvaren ska ha kommit in till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet senast den 18 augusti 2023.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Ulrica Messing med avdelningschef Inger Hansson som föredragande.